

lokale politie. Met grote precisie ontrafelen de auteurs elk onderdeel van deze breuklijn.

In het laatste hoofdstuk over de aanloop naar en het verloop van de Octopus-onderhandelingen, krijgt de lezer een breed overzicht van de uiteenlopende factoren die Octopus hebben gekruid. Een beetje abrupt stopt het boek waar de politiereorganisatie concrete vormen aannam, nl. bij de onderhandelingen over het statuut en de eerste denkpatronen voor een concrete implementatie. Een te rechte keuze, want dit is voer voor een nieuw boek dat zeker getoetst zal worden aan de bevindingen van PAUL PONSAERS en SOFIE DE KIMPE.

Heeft deze enthousiaste (her-)lezer dan geen zwakke punten ontdekt? Natuurlijk wel, al verdwijnen de minpunten in het niet tegen de achtergrond van de veelheid van relevante informatie. Zoals hoger aangehaald, was het werk misschien gebaat geweest met een meer overzichtelijke chronologische structuur. Nu hebben PONSAERS-DE KIMPE gekozen voor een thematische bespreking. Handig als het gaat om het bundelen van de ervaringen van de sleutelfiguren, maar het gaat wel ten koste van de overzichtelijkheid van de aangeboden informatie. De thesisstudent die dit onderwerp aansnijdt en niet buiten dit basiswerk kan, doet er goed aan om, in ondersteunende literatuur, een goed historisch overzicht van de totaliteit van de politiehervorming te zoeken als houvast en basis voor de lectuur van dit boek. Gelukkig werd in het verleden dergelijk referentiemateriaal gepubliceerd door PAUL PONSAERS, o.a. in *Panopticon*.

Voor de rest is er hier en daar wat verkeerd gelopen met de situering van een aantal feitelijkheden en is er sprake van een zeldzame persoonsverwarring. Maar men moet al bijzonder negatief-kritisch ingesteld zijn om daarover te struikelen. Ik herhaal, het is ontstellend moeilijk voor buitenstaanders om een dergelijk complex verhaal te reconstrueren en al mijn waardering gaat uit naar PAUL PONSAERS en SOFIE DE KIMPE voor de wijze waarop ze hun opdracht hebben ingevuld. Een aanrader, dit boek!

Brice DE RUYVER

WEERMAN, FRANK M., *Samenplegen, Over criminele samenwerking en groepsvorming*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2001, 132 p.

Het uitgangspunt van deze studie vormde de vaststelling dat heel wat criminaliteit een groepskarakter vertoont. Dat geldt het sterkst voor het criminele gedrag van jeugdigen, dat veelal plaatsvindt binnen de context van een groep vrienden en soms binnen een criminele jeugdgroep of jeugdbende, maar ook voor criminaliteit die door oudere wetsovertreders samen met mededaders wordt uitgevoerd, en voor de georganiseerde misdadigheid. Paradoxaal genoeg heeft de criminologie relatief weinig aandacht besteed aan dit groepskarakter. WEERMAN verkies voor zijn boek de term *samenplegen* boven de term groepscriminaliteit, omdat het samen plegen van delicten ook een zaak kan zijn van enkeleaders, die voor de rest niet samenwerkten of misschien nooit meer zullen samenwerken, en boven de term criminele samenwerking, omdat deze laatste term volgens hem te sterke nadruk legt op het bewust vormen van verbanden om delicten te plegen.

Zijn boek bestaat uit drie delen. In een eerste eerder fenomenologisch deel beschrijft hij aan de hand van de (overwegend) Amerikaanse vakliteratuur – zij het dat hij ook veel aandacht heeft voor de beschikbare studies in Europa en in Nederland – wat momenteel gekend is met betrekking tot dit groeps karakter. Daarbij maakt hij een onderscheid tussen meerdere analyseniveaus: dat van het individu dat samen met anderen een delict kan uitvoeren, dat van de combinatie van daders die op een bepaald ogenblik een delict pleegt, en die van de grotere groep of netwerk van bekende daders. Daarnaast kan de kennis betrekking hebben op het delict in kwestie, of op de samen plegende mededaders. Volgende vragen komen aan bod: ten aanzien van delicten: of delicten worden samen gepleegd, hoe vaak en met welke mededaders; met betrekking tot individuen: wie delicten samen pleegt en in welke mate; in geval van pleegcombinaties: waar en vanuit wie pleegcombinaties tot stand komen; hoe doordacht mededaders in een combinatie samenwerken, en welke gevolgen het samenwerken heeft. Ook de samenstelling en de stabiliteit van deze combinaties worden besproken: met wie worden delicten samen gepleegd, en hoe lang blijven die combinaties bestaan. Met betrekking tot de overkoepelende dadergroepen gaat het om de vragen van welk soort groepen mededaders deel uitmaken, hoe deze groepen zijn samengesteld, en hoe lang deze groepen blijven bestaan. Aan het einde van dit hoofdstuk worden de bevindingen overzichtelijk samengevat in een twintigtal conclusies.

In de volgende hoofdstukken wordt gezocht naar verklaringen voor dit samenpleeggedrag. Steunend op algemene psychologische, sociologische en criminologische theorieën komt WEERMAN tot drie verklaringsmodellen, waaraan hij in een vierde hoofdstuk zijn eigen ‘ruiltheoretisch’ model toevoegt. Bepaalde auteurs gaan ervan uit dat delinquent gedrag pas ontstaat in groepen doordat mededaders elkaar aanzetten tot het overtreden van de wet (groepsdruk, differentieële associatie ...: de groepsverklaring of het groepsmodel). Anderen beschouwen samen plegen als een soort bijproduct van crimineel gedrag. Zij gaan ervan uit dat er individuele kenmerken zijn die leiden tot delinquent gedrag, waarna de wetsovertreders via sociale selectie bij elkaar komen. Het samen plegen is dan eenvoudigweg het gevolg van het met elkaar optrekken van reeds delinquente personen (de selectieverklaring of het selectiemodel). Een derde groep auteurs benadrukt de voordelen van het gezamenlijk uitvoeren van delicten. Daders kiezen ervoor om samen te werken met anderen om het delict eenvoudiger, beter of met minder risico te kunnen uitvoeren. De samenwerking is puur een hulpmiddel bij de uitvoering van het delict (‘de instrumentele verklaring of het instrumenteel model’). Na deze verklaringen te hebben voorgesteld confronteert WEERMAN ze met de bevindingen uit hoofdstuk 2, en toont hij aan welke fenomenen ze kunnen verklaren, of waar ze net tekortschieten. Zijn conclusie is dat elk van deze modellen een zekere verklaringswaarde en dus bepaalde sterke punten heeft, en dat ze elkaar tot op zekere hoogte aanvullen, doch dat bepaalde empirische kenmerken (b.v. variatie in de wijze waarop delicten worden samen gepleegd, waarom soms wordt gepland en op andere ogenblikken spontaan wordt geageerd) door geen enkele van de drie stromingen kan worden verklaard, en dat deze drie modellen ook niet zomaar kunnen worden geïntegreerd. In het vierde hoofdstuk presenteert hij daarom zijn eigen ‘sociale ruilmodel’, overwegend gebaseerd op de publicaties van de sociologen HOMANS en BLAU. De cen-

trale idee is dat samen plegen kan worden gezien als een sociale ruil, een gebeurtenis waarbij allerlei ruilgoederen worden uitgewisseld. Mededaders geven elkaar steun en hulp bij de uitvoering van een delict, en wisselen hun diensten uit. Ze kunnen ook materiële zaken geven, zoals een deel van de buit of een betaling. Ook minder materiële zaken kunnen worden uitgewisseld, zoals sociale goedkeuring en waardering, informatie en kennis, en ook verplichtingen voor de toekomst. Mededaders hebben elkaar via deze uitwisseling alles te bieden: niet alleen materiële, maar ook immateriële, sociale en strategische beloningen. De rijkdom aan ruilgoederen en beloningen verklaart waarom delicten worden gepleegd met anderen terwijl dat vaak voor de uitvoering niet noodzakelijk is. In de visie van WEERMAN is deze benadering het meest succesvol: ze integreert de bestaande verklaringsmodellen en verklaart verschijnselen die door de drie verklaringsmodellen niet konden worden verklaard.

FRANK M. WEERMAN schreef dit boekje tijdens een postdoc verblijf aan het IPIT (Internationaal Politie Instituut Twente). Het vormt om meerdere redenen een waardevolle bijdrage tot de studie van de (groeps)criminaliteit. In de eerste plaats biedt het een mooi descriptief overzicht van de beschikbare kennis van het fenomeen samenplegen (hoofdstuk 2). De lezer van dit deel zal vaststellen dat bepaalde conclusies voor de hand liggen, doch dat dit voor andere helemaal niet het geval is. Zo blijkt bijvoorbeeld duidelijk uit de studie dat wij onze ideeën over de structuur en de grootte van criminele groepen moeten herzien. In geval van *samenplegen* worden delicten immers niet gepleegd in grote vaste groepen met een duidelijke (hiërarchische) structuur en vaste interne taakverdeling, doch door voortdurende wisselende (kleine) combinaties van mededaders, die verschillende rollen kunnen aannemen, zodat samenpleeggedrag zich kenmerkt door een grote dynamiek, een grote variabiliteit en complexiteit. In de tweede plaats is dit boek interessant omdat het een mooi overzicht biedt van de mogelijke verklaringsmodellen voor het samen plegen, de sterktes en zwakheden ervan, en met dit doel algemeen psychologische, sociologische en criminologische theorieën aan elkaar linkt. In deze oefening hanteert de auteur een empirische attitude, waarbij hij in zijn onderzoek naar de verklaringswaarde van de verschillende modellen nauwkeurig nagaat welke geobserveerde fenomenen door elk van de theorieën kan worden verklaard, en welke niet. Ten slotte heeft het boek een heldere stijl en een logische opbouw, wat het uiterst toegankelijk en vlot leesbaar maakt. Een interessante publicatie voor wie op een empirische manier met criminologie bezig wil zijn.

Johan GOETHALS

DE PAUW, W., *Migranten in de balans*, Brussel, VUBPress, 2001, 209 p.

In dit boek doet DE PAUW verslag van een uitvoerige analyse die hij in de jaren negentig heeft uitgevoerd op drugdossiers behandeld voor de Brusselse rechtbank. Zijn onderzoeksvraag betreft de (over)vertegenwoordiging van migranten in deze populatie, en meer bepaald of deze oververtegenwoordiging een gevolg is van een ongelijke discretionaire behandeling door het gerechtelijk systeem, gebaseerd op andere dan delict- en gerechtelijke kenmerken. In zijn studie komen verschillende fasen van de rechtspleging aan bod, met name de instroom